

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 22.5.2008
KOM (2008) 312 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

**Rahvusvahelised väljakutsed seoses tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste
kaitsemeetmetega**

(komisjoni esitatud)

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Rahvusvahelised väljakutsed seoses tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmetega

1. SISSEJUHATUS

1986. aasta Tšernobõli tuumaõnnetus on näide katastroofilistest tagajärgedest, mille võivad tekitada nõrga ohutuskultuuri, puuduliku kasutamissohutuse ja reguleeriva raamistikuga riikide vigase konstruktsiooniga tuumajaamad.

Tõenäoliselt kasvab maailmas tuumajaamade arv, sest rahvusvahelised osalejad püüavad energiavarustuse kindlust suurendada kasutatavaid energialiike mitmekesistades, et säilitada majanduslik konkurentsivõime ajal, mil naftahinnad on tõusnud enneolematult kõrgele, või et vähendada või vältida kasvuhoonegaaside heitkoguseid.

Käesoleva teatise eesmärk on üle vaadata tuumaenergeetika geograafilisest levikust tulenevad ohutus- ja kaitsealased väljakutsed ja anda soovitusi järgmistes küsimustes:

- (1) peamised valdkonnad, kus EL annab lisandväärtust;
- (2) geograafilistel ja tehnilistel prioriteetidel põhinev tööprogramm;
- (3) kolmandate riikide abistamiseks mõeldud tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete pakettide võimalik sisu.

2. TUUMAENERGEETIKA LEVIK

Tuumenergia on üks olulistest energiaallikatest mitmes arenenud riigis ja osa neist püüab sellele leida uusi kasutusviise. Näiteks on nii Venemaa kui Hiina teatanud kavast suurendada tuumenergia tootmisvõimsust 2020. aastaks rohkem kui 20 GW võrra. Venemaa laiendab ka tuumatehnoloogia müüki: tuumajaamu on müüdud nii Hiinale kui ka Indiale (ehitamisel) ja hiljuti sõlmiti leping tuumajaama rajamiseks Bulgaariasse.

Mitmed riigid, kes praegu tuumenergiat ei tooda, on avaldanud huvi tuumajaamade ehitamise vastu. Osa neist asuvad ELi naabruses (Jordaania, Egiptus, Tuneesia, Alžeeria, Maroko, Valgevene), samas kui teised, näiteks Saudi Araabia, AÜE, Vietnam, Tai, Tšiili ja Venetsueela, on kaugemal. Araabia Liiga ja Pärsia Lahe Koostöönõukogu toetavad samuti oma liikmete hulgas tuumenergia kasutamist. Osa riike asub geopoliitiliselt probleemsetes piirkondades. Iraani tuumenergia arendamisega seotud küsimused on kõigile hästi teada.

ELi tuumatööstus on arenenud ja tänu selles valdkonnas omandatud pikaajalistele kogemustele ollakse võimelised tegema koostööd tuumajaamu ehitavate või ehitada kavatsevate partneritega, et tagada igasuguse tuumaenergiaalase tegevuse vastavus kõrgeimatele ohutus- ja kaitsemeetmetele. Ohutuse ja tuumarelvade leviku tõkestamisega seotud küsimusi tuleb käsitleda kui ELi tuumaenergiapoliitika kaht omavahel tihedalt põimunud alustala.

3. TUUMAOHUTUS

3.1. TACISE tuumaohutusprogrammi pärand

Kui Nõukogude Liit 1991. aastal lagunes, olid mitmetel uutel sõltumatutel riikidel olemas erinevas vanuses ja erineva projektiga tuumajaamu, kuid neil puudusid majanduslikud võimalused ja juhtimisstrateegiad nende vastavusseviimiseks Lääne standarditega, samuti suutlikkus seda teha ise. Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri (IAEA) ülesandeks oli kindlaks määrata tuumaohutusosalased puudujäägid Kesk-Euroopas ja uutes sõltumatutes riikides. TACISE tuumaohutusprogramm loodi nende probleemide lahendamiseks ja selles võeti arvesse Münchenis 1992. aastal G7 riikide vastu võetud strateegiat¹.

TACISE tuumaohutusprogrammi raames on 1991. aastast saadik antud abi eelkõige Venemaale ja Ukrainale ning vähemal määral Kasahstanile ja Armeeniale. Seda tuleb jätkata. Abi on vaja konsolideerida ja selle andmise mõningaid traditsioonilisi vorme, näiteks toetuse andmist reguleerijatele, tuleb säilitada ka lähitulevikus. Samuti peab jätkuma tuumajaamadele kohapeal antav abi, mis on üha rohkem suunatud käitamisohutusele.

Venemaal on oluline jälgida selliste esimese põlvkonna reaktorite arengut, mis ei vasta hetkel rahvusvaheliselt tunnustatud tuumaohutusstandarditele ja mille ajakohastamist ei peeta ELis majanduslikult tasuvaks. Nimetatud küsimus tuleb tõstatada UCTE ja IPS/UPS-süsteemi vahelise elektrikaubanduse kontekstis, eesmärgiga saada Venemaalt lubadus nende reaktorite varasema sulgemise kohta.

Loode-Venemaal jätkub Põhja laevastiku tuumajäätmete kõrvaldamine. Tuumaaallveelaevade, jäälohkujate ning ujuv- ja maabaaside radioaktiivsete jäätmete hävitamine ja hoiustamine on seotud tõsiste tehniliste ja rahaliste probleemidega. EL on TACISE tuumaohutusprogrammi raames Põhjamõõtme keskkonnapartnerluse tuumaohutusalaselt tegevuseks eraldanud 40 miljonit eurot ning teostanud selles valdkonnas mitmeid projekte ja uuringuid. Rahastamist kavatsetakse jätkata.

Ukrainas on EL Tšernobõli fondi pearahastaja, olles senini eraldanud ligikaudu 240 miljonit eurot. Samuti rahastab EL tuumaohutuse fondi, millest rahastatakse tuumarajatiste likvideerimisprojekte. Mõlemat fondi haldab Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank. Lisaks on komisjonil käimas mitmeid teisi projekte, sealhulgas tahkete radioaktiivsete jäätmete käitlemise kompleksi ehitamine, mida TACISE raames toetatakse ligikaudu 50 miljoni euroga. Tšernobõli fondi ja tuumaohutuse fondi projektide rahastamiseks on vaja lisavahendeid. Euratomi laenurahastust on eraldatud 83 miljonit USA dollarit Rovno tuumajaama 4. reaktori ja Hmelnitski tuumajaama 2. reaktori moderniseerimisprogrammile (H2R4 projekt). Nagu Venemaa puhulgi, jätkatakse toetuse andmist tuumaenergia küsimuste reguleerijatele ka lähemas tulevikus. Samuti peab jätkuma tuumajaamadele kohapeal antav abi, mis on üha rohkem suunatud käitamisohutusele.

2005. aastal Ukrainaga sõlmitud energeetikaalast koostööd käsitlevas vastastikuse mõistmise memorandumis² nähakse ette hinnangu andmine Ukraina tuumajaamade ohutusele. Hiljuti

¹ Phare-programmi raames võeti vastu paralleelne programm tuumaohutuse parandamiseks ELi kandidaatriikides.

² Euroopa Liidu ja Ukraina vahelist energeetikaalast koostööd käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum, millele kirjutasid 1. detsembril 2005 Kiievis alla Euroopa Nõukogu eesistuja Tony Blair ja Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso ning Ukraina president Viktor Juštšenko.

alustati ka sellega seotud komisjoni, IAEA ja Ukraina ühisprojekti, mida rahastatakse peamiselt tuumaohutusalasest koostöövahendist. EL on seadnud Ukraina energiaühendusega liitumise tingimuseks selle, et Ukraina kõigis tegutsevates tuumajaamades peab tuumaohutus saavutama rahuldava taseme. Nimetatud tuumajaamade ohutuse parandamine on ka Ukraina ametiasutuste kohustus vastavalt Euratomi K2R4 laenulepingule.

Armeenia Medzamori tuumajaam, mis on nõukogude ajal ehitatud esimese põlvkonna tuumajaam, sai kõvasti kannatata 1988. aasta maavärinas ja suleti pärast seda. Kuid energiapuuduse tõttu otsustas valitsus 2. reaktori 1995. aastal taasavada. Koostöös teiste IAEA rahastajatega on EL eraldanud ligikaudu 25 miljonit eurot kõige pakilisemate tuumaohutuslaste meetmete teostamiseks, avaldades samal ajal Armeenia valitsusele survet panna paika tuumajaama lõplik sulgemiskuupäev. Armeenia valitsus on nimetanud tuumajaama kavandatud sulgemistähtajaks 2016. aasta. See tähtaeg pole rahvusvahelisele üldsusele vastuvõetav ja EL jätkab Armeenia valitsusele surve avaldamist varasema sulgemise saavutamiseks. Selleks et vähendada tuumajaama jätkuvast käigushoidmisest tulenevaid olemasolevaid riske, seda eriti Lõuna-Kaukaasias, tuleb jätkata pakilisimaid lühiajalisi ohutuse parandamisele suunatud meetmeid.

Kasahstanis määras IAEA pärast valitsuse rahvusvahelisele üldsusele edastatud abipalvet rahvusvahelise rahastajate rühma koostama Semipalatinski tuumarelvade katsepolügooni hindamiskava. Komisjoni talitused aitasid sellele väga palju kaasa, mille tulemusena valmis komisjoni projekt polügooni järelevalveks. Lisaks jätkab komisjon Aktau tuumajaama tegevuse lõpetamisega seotud projektide rahastamist.

Komisjoni talitused jätkavad aktiivset osalemist G8 riikide tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete töörühmas, mis võttis üle 1992. aastal loodud G7 tuumaohutuse töörühma ülesanded. Töörühm koostas uute sõltumatute riikide ja Kesk- ja Ida-Euroopa riikide tuumaohutuse parandamise programmi, mida rahastab rahvusvaheline üldsus. 1995. aastal sõlmis tuumaohutuse töörühm vastastikuse mõistmise memorandum Ukraina, G7 riikide ja komisjoni vahel ja selle tulemusel suleti 2000. aasta detsembris viimane töötav reaktor Tšernobõli tuumajaamas. Töörühm on püüdnud võtta ka lisakohustusi, et katta Tšernobõli projektikulude pidevat suurenemist ja osaleda juhtivates rahvusvahelistes tuumaohutust ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmeid käsitlevates algatustes.

3.2. Uued tuumaohutusprojektid

Asjaolu, et mitmed meie partnerid kavandavad kas tuumaprogrammi käivitamist või oma käimasoleva tegevuse laiendamist, kujutab ELi jaoks uut väljakutset.

Enamikul tuumaprogrammi käivitada soovivatel „arenguriikidel” puudub hetkel vajalik seadusandlik ja regulatiivne raamistik, mis tagaks, et projekteerimisel, ehitamisel ja käitamisel lähtutaks eelkõige ohutusest. Lisaks puudub neis riikides sageli piisav asjatundlikkus ja asjakohane tööstusinfrastruktuur. Nimetatud asjaolud põhjustavad ELi jaoks probleeme seoses tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmetega. Lisaks võivad mitmed tuumaprogrammi juba käivitanud riigid, eelkõige need, kes kavandavad tuumaenergia kasutamise kiiret laiendamist, samuti vajada märkimisväärset välisabi.

Kuna TACISE tuumaohutusprogramm lõppes 2006. aastal, loodi uus kogu maailma hõlmav **tuumaohutuslasest koostöö vahend**, et jätkata ja laiendada komisjoni tegevust tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete valdkonnas. Selle vahendi rahalised vahendid

ajavahemikuks 2007–2013 on ligikaudu 524 miljonit eurot³. Lisaks jääb Venemaa, Ukraina ja Armeenia käsutusse ka Euratomi laenurahastu.

Kuna Venemaa ja Ukraina laenuvajadused vähenevad ja tekivad uued vajadused muudes kui uutes sõltumatutes riikides, peab komisjon ümber hindama oma tuumaohutusalasid ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmetega seotud tegevusprioriteedid kolmandates riikides⁴. Tulevikus kolmandatele riikidele antava abi ja nendega tehtava koostöö eesmärgid võib kokku võtta järgmiselt:

- tuumaohutuskultuuri parandamine (sh projekteerimine ja käitamine);
- ioniseeriva kiirguse vastase kaitse parandamine;
- radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütusega seotud probleemidega tegelemine;
- abi tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete rakendamisel.

Nende eesmärkide saavutamiseks vajalike programmide ja projektide kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta olemasolevatest finantsvahenditest ja inimressurssidest tulenevaid piiranguid.

3.3. Muud vahendid

ELi käsutuses on mitmeid teisi vahendeid koostöö arendamiseks. Tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmetega seotud küsimusi käsitletakse Euratomi asutamislepingus, mis võimaldab komisjonil nõukogu heakskiidul sõlmida selles valdkonnas rahvusvahelisi kokkuleppeid⁵: Tuumaenergia rahuotstarbelise kasutamise ja tuumauuringutega seotud koostöö edendamiseks sõlmitud kokkulepped on alla kirjutatud mitmete riikidega, teiste seas Austraalia, Kanada, Šveitsi, Ameerika Ühendriikide, Jaapani, Argentiina, Ukraina ja Usbekistaniga.

EL on alla kirjutanud ka tuumaohutuslastele kokkulepetele Ukraina ja Kasahstaniga. Ühendus sõlmib ka järjest rohkem rahvusvahelisi kokkuleppeid kolmandate riikidega ja tugevdab koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega, eelkõige IAEAga, et edendada tuumarelvade leviku tõkestamist, tuumaohutust ja tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid.

Lisaks on ühenduse tuumaenergiaalase teadus- ja koolitustegevuse programmil, mis seitsmenda raamprogrammi kaudu hõlmab Euratomi tuumalõhustumisalasest programmi, vahendeid Teadusuuringute Ühiskeskuse otsesteks ja kaudseteks meetmeteks. Sellest võib tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete valdkonnas tekkida oluline sünergia.

³ Neid kasutatakse peamiselt eelarverea 19 060401 raames.

⁴ Välja on jätud ühinemiseelse rahastamisvahendiga hõlmatud riigid. Põhimõtteliselt ei ole hõlmatud ka tööstusriigid ega suure sissetulekuga riigid.

⁵ Euratomi asutamislepingu 10. peatükk (artikkel 101).

4. TUUMAENERGIAALASED KAITSEMEETMED JA TUUMAMATERJALIDE LEVIKU TÕKESTAMINE

4.1. Praegune olukord

Tuumaohutust (st tuumarajatiste ohutusnõudeid järgiv projekteerimine, käitamine ja tegevuse lõpetamine ning tuumajäätmete kõrvaldamise reguleeritus) ei saa vaadelda eraldi tuumaenergiaalastest kaitsemeetmetest (tuumarajatiste ülesehituse turvalisus, tuumamaterjalide salakaubavedu, omanikuta kiirgusallikate kontrollimine, avastamisvalmidus ja hädaolukorrale reageerimine).

Arvestades teatavate materjalide, seadmete ja tuumarajatiste kahesugust (rahuotstarbeline ja sõjaline) kasutust⁶, võib tuumaenergia levik suurendada tuumarelvade leviku ohtu⁷. Lisaks on murettekitav ka see, et valitsusvälised osalejad võivad rahuotstarbeliseks kasutuseks mõeldud tuumatehnoloogiaid kasutada terroristlikel või muudel kuritegelikel eesmärkidel. Tuumamaterjali salakaubaveo käsitlemine nõuab uut taset valmisolekuks nii riiklikul, piirkondlikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Tuumaohutuse probleemide lahendamiseks on hiljuti käivitatud mitmeid algatusi, mille eesmärk on tugevdada IAEA kontrollimehhanisme, tuumamaterjali ekspordikontrollieeskirju ja kontrolli piiridel ning muuta mitmepoolsemaks tuumkütusetsükli⁸. Tugevdatud koostööd käsitlev ühisavaldus, mida komisjon ja IAEA ette valmistavad, on suunatud ka üldiste tuumaenergiaalaste ohtude vähendamisele.

EL on üldnimetatud meetmeid toetanud 2003. aasta massihävitusrelvade leviku vastases ELi strateegias ning andnud täieliku toetuse ka ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonile nr 1540 (aprill 2004). Kooskõlas üldasjade ja välissuhete nõukogu 2003. aasta 17. novembri järeldustega võtab EL tõkestamisklausli kasutusele kolmandate riikidega sõlmitavates kokkulepetes. Lisaks toetab komisjon tuumamaterjali ja tuumarajatiste füüsilise kaitse konventsiooni (muudetud 8. juulil 2005 Viinis) ratifitseerimist ja rakendamist kõigi riikide poolt, kellel on olemas tsiviilotstarbeline tuumaenergiaprogramm või kes kavatsevad selle kasutusele võtta.

Euroopa esmatähtsa infrastruktuuri kaitse programm sisaldab ka välismõõdet, milles nähakse ette konkreetsete vastastikuse mõistmise memorandumite sõlmimine ja parimate tavade vahetamine kolmandate riikidega, et suurendada esmatähtsa infrastruktuuri turvalisust.

Ühenduse programmide ja nõukogu ühismeetmete kaudu on EL juba alates 1990ndatest aastatest aktiivselt osalenud tuumarelvade leviku ohu vähendamises, pöörates erilist tähelepanu uutele sõltumatutele riikidele. Lisaks kavatsetakse uue stabiilsusvahendi raames tegeleda ohtude ja riskidega ülemaailmsel tasandil. Stabiilsusvahend käsitleb mitmeid küsimusi, mille

⁶ Vastavalt nõukogu 22. juuni 2000. aasta määrusele (EÜ) nr 1334/2000, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ja tehnoloogia ekspordi kontrollimiseks.

⁷ Vt tuumamaterjali ja tuumarajatiste füüsilist kaitset käsitlev konventsioon (muudetud 8. juulil 2005 Viinis).

⁸ Näiteks võib tuua Ameerika Ühendriikide juhitud rahvusvahelise tuumaenergiapartnerluse (GNEP), mille kaudu mitmed arenenud tuumatehnoloogiaga riikide ühendus osutaks tuumkütuse ja reaktoritega seotud teenuseid riikidele, kes „nõustuvad hoiduma tuumkütusetsükliga seotud tegevustest” (näiteks rikastamine ja ümbertöötlemine). See lähenemine tähendab põhimõtteliselt tuumkütuse rentimist, mille käigus tarnija vastutab kasutatud kütuse lõpliku käitlemise eest.

eesmärgiks on tõkestada massihävitusrelvade levikut⁹. Lisaks käsitletakse tuumarelvade levikuga seotud küsimusi ka Euroopa julgeolekustrateegia käimasoleva ülevaatamise käigus.

Tuumkütuste tarnete ohutus on tuumajaamu omavate ja tuumaprogrammi alustamist kavandavate riikide jaoks samuti oluline tegur. Pikaajalised tarnesuhted on olulised nii tarnijatele kui ka tuumamaterjalide kasutajatele, et turg toimiks stabiilselt ja prognoositavalt. Euratom on peamiste tarneriikidega (nt Austraalia, Kanada, Ameerika Ühendriigid, Kasahstan) sõlminud koostöölepingud, milles nähakse ette regulaarsed konsultatsioonid osapoolte vahel. Koostöölepped sisaldavad ka tuumamaterjalide „rahuotstarbelise kasutamise” klauslit ning neis sätestatakse ka turvameetmed, mis kehtivad tuumamaterjalide ekspordil kolmandatesse riikidesse.

4.2. Tulevased meetmed

Ühendus jätkab jõupingutusi, et tagada ühenduses edasi arendatavate tuumarelvade leviku tõkestusmeetmete, tuumaohutus- ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete kõrgeimate standardite järgimine ka rahvusvahelisel tasandil¹⁰. Ühendus peaks välja selgitama võimalused paremaks koostööks kolmandate riikidega, et edendada tuumarelvade leviku tõkestamist, tuumaohutust ja tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid. Euratomi rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimisi pidades ja neid sõlmides püüab ühendus saavutada selle, et tema partnerid järgiksid kõiki asjaomaseid rahvusvahelisi konventsioone. Lisaks tuleb märkida, et komisjon esitab nõukogule ja parlamendile eriteatise ühendusele Euratomi asutamislepinguga antud pädevuse kohta tuumarelvade leviku tõkestamise valdkonnas.

5. ELI LISANDVÄÄRTUS

Kõik riigid, kes plaanivad tuumaenergiat rahuotstarbeliselt kasutada ja rahvusvaheliselt tunnustatud ohutus- ja kaitsenõuetest rangelt kinni pidada, seisavad silmitsi väljakutsetega, mis on seotud suutlikkuse arendamisega (nii inim- kui ka finantsressursid ja infrastruktuur) ja rahvusvaheliste kohustuste järgimise tagamiseks vajaliku õigusraamistiku ja institutsioonide loomisega. EL saab ühenduse institutsioonide ja liikmesriikide kaudu anda märkimisväärse panuse, sest tal on laialdane kogemus tuumaenergiaga tegelemisel, TACISE tuumaohutusprogrammi rakendamisel (vt eespool) ja tema käsutuses on mitmed sellekohased vahendid.

Komisjon sekkub ainult neisse meetmetesse, mis hõlmavad tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete parandamist, sealhulgas uuringud, seadusandluse väljaarendamine, institutsioonide ülesehitamine ja mõningatel erandjuhtudel ka olemasolevate tuumajaamade ja seadmetega seotud meetmed. Eritähelepanu tuleb pöörata ohutuse, kaitsemeetmete ja tuumarelvade leviku tõkestamisega seotud väljaõppele, et leevendada korraliku väljaõppega töötajate puudust asjaomastes riikides. Lisaks tuleb kavandada toetuspaketid, mille eesmärk on tagada jätkusuutlikkus pärast ELi toetuse lõppemist.

⁹ Selleks kasutatakse peamiselt eelarverida 19 060201.

¹⁰ Vt komisjoni 10. jaanuari 2007. aasta teatis „Euroopa energiapoliitika”, KOM(2007) 1, (lõplik), lk 18 ja 19.

6. PROGRAMMITÖÖ KRITEERIUMID AJAVAHEMIKUS 2007–2013

Lähitulevikus jätkub koostöö TACISE programmi raames abi saanud riikidega. Teiste riikide puhul põhinevad rahastamisprioriteedid strateegilistel, geograafilistel ja tehnilistel kriteeriumidel.

6.1. Strateegilised ja geograafilised kriteeriumid

Tuumaohutuse ja tuumaenergiaalaste kaitsemeetmetega seotud abi eraldamise prioriteetide määratlemisel tuleks õigel ajal arvesse võtta järgmisi strateegilisi ja geograafilisi kaalutlusi:

- riigi geograafiline, strateegiline ja geopoliitiline tähtsus ELi jaoks, sealhulgas geograafiline lähedus ja panus tuumaohutusalasesse koostöövahendisse ja stabiliseerimisvahendisse Euroopa naabruspoliitika eesmärkide täitmist silmas pidades¹¹;
- riigi soov teha koostööd ja tema usaldusväärsus tuumarelva leviku tõkestamisel;
- riigi poliitiline stabiilsus ning eriti tema suutlikkus osaleda pikaajalises rahastamises.

6.2. Tehnilised kriteeriumid

Tehnilisest seisukohast tuleb EÜ ja kolmandate riikide koostööprioriteetide määratlemisel arvesse võtta järgmisi aspekte:

- probleemide kiireloomulisus¹² seoses kodanike ja rajatiste ohutuse ja kaitsega;
- riigi poolt tõsiseltvõetava tuumaenergiaprogrammi väljaarendamise tõenäosus lähitulevikus.

Mitmed kolmandad riigid võib praeguse seisuga nende tuumaenergiaalase kogemuse ja sõnastatud ambitsioonide põhjal liigitada järgmiselt:

- toimivate tuumajaamadega riigid;
- riigid, kes omavad uurimistegevuseks mõeldud reaktoreid ja kes võivad tuumaprogrammi käivitamist soovida või mitte;
- uurimisreaktoriteta riigid, kes kavatsevad tuumaprogrammi käivitada.

Lisaks tuumaohutuslastele küsimustele peavad mitmed riigid parandama ioniseeriva kiirguse vastast kaitset ja neid tuleb abistada tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete rakendamisel.

¹¹ Tuumaprogrammi käivitada soovivatest naaberriikidest on eriti olulised Magribi ja Mašriki piirkonnad, sest nad asuvad Euroopa Liidule lähedal. Järgmine prioriteet on Lähis-Ida.

¹² Esmajärjekorras tuleb vaadelda riike, kellel tuumaprogrammid juba käigus on ja keda pole varem jälgitud, ja eelkõige neid, kelle tuumaprogramme kiirelt laiendatakse.

7. KOKKUVÕTE

Tuumaenergia kasutamine levib üha laialdasemalt ning seetõttu peab EL toetuma oma senisele poliitikale ja teadmistele ning jätkama koostööd partneritega, et edendada tuumaohutuse ja tuumaalaste kaitsemeetmetega seotud kõrgeimaid standardeid.

Komisjon koos partneritega selgitab välja, missugust abi on võimalik anda, et toetada parimaid tavasid käimasolevate rahuotstarbeliste tuumaprogrammide puhul ning tagada uute programmide käivitamisel ohutus- ja kaitseõuete täielik järgimine otsuste tegemise etapis, projektide väljatöötamisel ja elluviimisel ning hilisemal tuumajaamade käitamisel.